

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Цветомира Георгиева Венкова,
СУ „Св. Климент Охридски“,
Факултет по класически и нови филологии,
Катедра по англистика и американистика,

за дисертационен труд за придобиване на образователната и научната степен “доктор“

Автор на дисертационния труд: Георги Костадинов Джумайов, докторант към Секцията по компютърна лингвистика, Институт за български език „Професор Любомир Андрейчин“ – БАН

Тема на дисертационния труд: Приложение на съвременните технологии в езиковото обучение

Дисертационният труд на Георги Джумайов представя задълбочено изследване на приложенията на съвременните компютърни технологии в езиковото обучение. Приветствам разработките в тази посока и се радвам се, че представеното изследване е осъществено с широк размах и компетентност. Темата е много актуална поради съвременния активен процес на навлизане на технологиите не само в модерното обучение по чужд език, но и в образованието изобщо. Тъй като този процес често протича стихийно, по различни направления и с различни цели, то изследването му е много ценно с оглед на изясняването на неговия механизъм, както и за оптимизирането му. Нещо повече, основното внимание в дисертацията е насочено към най-изучаваните в Европа чужди езици – английския и испанския, с което се хвърля светлина върху най-значимите страни на навлизането на технологиите в езиковия свят. Трудът разглежда темата в няколко аспекта – общотeorетичен, дидактически и граматически – насочен към синтез на общите характеристики на темпоралните системи в български, английски и испански език с оглед на тяхното изучаване с помощта на компютърните

технологии. Електронно-подпомогнатото обучение на тези езици е последователно обвързано с езиковата компетентност на носителите на българския език – много важен поглед, който е приносен поради това, че българското езикознание се нуждае от подобни паралели, както в теоретичен, така и в приложен план.

Изследването по темата е изчерпателно: обемът на дисертацията е 319 страници, които включват шест глави, справка за припосите, пет приложения и подробна библиография. Структурата на труда е ясна и последователно изградена, следваща аргументирана изследователска логика и мотивация.

Дисертацията показва отлично познаване на състоянието на разработвания проблем. Тематиката е представена по конкретни проблеми, които са разгледани в дълбочина. Текстът се позовава на автори от българската, английската и испанската граматика, а също и на водещи учени по компютърна лингвистика, тестване, методика и др. Представя се отношението „език-компютър“ чрез проследяване на ключови за темата проблеми, като връзката между естествен език и формални езици, появата на концепцията за изкуствен интелект, фазите на компютърната обработка на езика. Те са представени ясно и със съответните позовавания към актуални литературни източници. Следва логичен преход към проследяването на това отношение в чуждоезиковото обучение, където се обсъжда въпроса за съвременните „дигитални нативи“ по М. Пренски, както и водещи концепции на М. Леви и П. Муър за „смесено, обърнато и мобилно обучение“. Трите основни средства за използване на съвременните технологии в езиковото обучение: компютрите, интернет и мобилните устройства, са представени в дисертацията с ясно осъзнаване на предимствата и на проблемните зони. За съжаление, в момента, когато тече тази процедура

по защитата на дисертационния труд, светът може да оцени актуалността на изследвания в тази посока, тъй като протичащото електронно езиково обучение в условия на карантина се превръща повсеместно в спасителна алтернатива на присъственото. Някои принципи, изложени в дисертацията, буквално могат да бъдат приложени в протичащия електронен обучителен процес, където проличават доста досегашни слабости в използването на електронните ресурси.

Избраната методика на дисертацията съответства на поставените цели и на спецификата на темата. Основно се използва синхронен съпоставителен анализ, чрез който се откриват особеностите на темпоралните системи в изявително наклонение в български, английски и испански език. Използвани са и статистически методи на изследване – например като статистически програми за обработка на отговори по методиката на Фишер. Особено интересен е методът на езиковата анкета, тъй като чрез него докторантът е осъществил мащабни самостоятелни проучвания сред ученици от български езикови гимназии. Анкетите са добре структурирани и представителни. Резултатите от тях са получени чрез прецизни статистически методики и подходящи статистически програми. Представените обобщаващи изводи относно мотивацията на учениците в часовете по чуждоезиково обучение, както и относно проблемните зони на обучението, са убедителни и добре илюстрирани с таблици и диаграми.

Един от основните приноси на труда е подробната и систематична междуезикова съпоставка по категорията *глаголно време* в трите езика. Професионалният ми опит в езиковото обучение показва сериозни предизвикателства пред процеса на езиково усвояване именно в тази област. Разликите в темпорални системи между българската, от една

страна, и английската и испанската, от друга страна, създават сериозни затруднения за българите, изучаващи тези езици. В това отношение добрите и аргументирано направени в дисертацията паралели са много полезни. Например, обучаемите на средно и по-високо ниво често нямат представа, че английското сегашно перфектно време в част от значенията си има еквивалент в български език – минало неопределено време, и съвсем не е така екзотично, както често им бива представяно. Тази връзка обаче те могат да направят само ако обучението бъде ориентирано по отношение на установяване на такъв паралел между категорията време в родния език и в изучавания. В тази посока дисертацията представя добре аргументирани постановки и творчески предложения. Обучението по граматиката на чужд език у нас определено има нужда да бъде по-точно ориентирано към езиковото съзнание на носителите на българския език и именно такъв систематичен и цялостен подход предлага авторът на дисертацията. Изследването търси сходствата отвъд привидните различия, представяйки обстойна и убедителна аргументация.

Сред другите важни приносни аспекти на труда може да се отбележат надграждането на съществуващите методи за преподаване с актуалните дигитални подходи и техники, открояването на нови аспекти на историята на българското чуждоезиково обучение, оценката на степента на усвояване на междуезиковия трансфер на темпоралните форми с помощта на съвременните технологии и анализът на мотивацията на обучаемите. Проведените от автора експерименти са с широк обхват и прецизно планиране и провеждане. Данните от тях са добре обобщени и са станали плодотворна основа за съществени научни изводи.

Бих посочила и някои препоръки. На първо място, смятам, че заглавието на дисертацията би могло да бъде малко по-конкретно с

оглед на темпоралната тематика на приложение на съвременните технологии в езиковото обучение. Освен това, добре би било да се изясни позицията на автора относно две основни разграничения. Преди всичко, може да се прецизира разделението *време – аспект (вид)*, тъй като голяма част от съвременните граматически модели на английския език разграничават тези две категории със съответните им стойности: темпорална (минало – сегашно – бъдеще време) и аспектиална (прост – продължителен – перфектен – перфектно-продължителен аспект). Разбира се, авторът е в правото си да избере синтетичен темпорално-аспектуален модел, като този избор е добре да бъде по-обстойно обоснован. Освен това, разграничението между *неутрална темпорално-видова употреба* и *модално и прагматично мотивирана темпорално-видова употреба* може да се прокара още по-ясно. Въпреки някои отделни пропуски обаче, трябва да се отбележи, че дисертацията се отличава със задълбочен подход, иновативност и изчерпателност.

Авторът има издадени четири публикации по темата на дисертацията и една публикация по свързана съпоставителна тема. Една от тях е в реферирано издание.

Авторефератът на дисертацията съответства на нейното съдържание и представя коректно и ясно основните ѝ научни приноси.

Въз основа на отличните качества на дисертационния труд давам своята положителна оценка и предлагам на уважасмото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Георги Костадинов Джумайов.

19.11.2020
гр. София

Изготвила становището: Tzvetomira
Venkova

Digitally signed by
Tzvetomira Venkova
Date: 2020.11.19 11:35:00
+02'00'

Доц. д-р Цветомира Венкова